

1. ความนำ

ภาษาเขมรนอกจากจะใช้กันในประเทศกัมพูชาแล้ว ยังใช้กันในจังหวัดต่าง ๆ บางจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกของประเทศไทยในบรรดาคนไทยเชื้อสายเขมร 500,000 คนด้วย ตัวอักษรเขมรได้เคยถูกนำมาใช้ในการเขียนหนังสือธรรมและวรรณคดีพุทธศาสนาในประเทศเรา ในสมัยก่อนนั้นพระภิกษุในประเทศไทยต้องอ่านเขียนอักษรเขมรได้เพราะกัมภีร์ในพุทธศาสนาใช้อักษรเขมรเขียนดังกล่าวแล้ว<sup>①</sup> การใช้อักษรไทยพิมพ์กัมภีร์พุทธศาสนาเพิ่งจะมีขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังปรากฏในพระราชปรารภตอนหนึ่งที่สวัสดิ์ วิเศษวงษ์ นำมาอ้างไว้ว่า

“อนึ่ง ในสยามรัฐมณฑลนี้ แต่เดิมได้เคยใช้อักษรขอมเป็นที่รองรับเนื้อความในพระพุทธรศาสนา เมื่อจะกล่าวโดยที่แท้จริงแล้ว ตัวอักษรไม่เป็นประมาณ อักษรใด ๆ ก็ควรใช้ได้ทั้งสิ้น ประเทศอื่นที่นับถือพระพุทธรศาสนา คือ ลังกา พม่า ลาว เขมร เป็นต้น ก็สร้างพระไตรปิฎกด้วยอักษรตามประเทศของตนทุก ๆ ประเทศ”<sup>②</sup>

การเขียนอักษรเขมรแต่โบราณนั้นเริ่มต้นด้วยเขียน **ธธา ตฺฐาธ สริธฺ** (นโม พุทธาย สิทธิ) ก่อน เป็นการไหว้ครู ต่อจากนั้นก็เรียนสระและพยัญชนะ แจกแม่ กะ กา หัก ประสมตัวให้รู้พยัญชนะสะกดตามแบบที่ได้ให้ไว้

ตัวอย่าง

แม่กะ	กา	กา	กิ	กี	กู	กู
	กะ	กา	กิ	กี	กู	กู

<sup>①</sup> รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา นาคสกุล. อ่านภาษาเขมร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524, หน้า ก.  
<sup>②</sup> สวัสดิ์ วิเศษวงษ์. ตำราเรียนอักษรโบราณ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วงษ์สว่าง, 2524, หน้า 9.

	เท	เท	ทํ	ท	ท	
	เท	เท	ทํ	ท	ท	
กน	กน	กน	กน	กน	กน	กน
	กน	กน	กน	กน	กน	กน
	กน	กน	กน	กน	กน	กน
	กน	กน	กน	กน	กน	กน

เมื่อสามารถประสมตัวได้แล้ว ก็นำเอาอักษรเหล่านี้มาใช้ในการเขียนคำสวดมนตร์ เช่น  
ในการเขียนคํานมัสการและพระไตรสรณาคม

คํานมัสการ

นโม	ตสฺส	ภควโต	อรหโต	สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส
นโม	ตสฺส	ภควโต	อรหโต	สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส

พระไตรสรณาคม

ตฺถํ	สรณํ	คฺชฺชาธิ
พุทฺธํ	สรณํ	กจฺณามิ
ธมฺมํ	สรณํ	กจฺณามิ
สจฺจํ	สรณํ	คฺชฺชาธิ
สํ	สรณํ	กจฺณามิ
นุคฺคิยฺชฺชํ		
นุคฺคิยฺชฺชํ		
นุคฺคิยฺชฺชํ		
นุคฺคิยฺชฺชํ		

เป็นต้น<sup>①</sup>

ที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นการใช้ตัวอักษรเขมรเพื่อใช้เขียนภาษาบาลีดังที่พระภิกษุสามเณรไทยเคยใช้กัน เราออกเสียงสระและพยัญชนะของเขมรเหมือนกับออกเสียงสระพยัญชนะของไทยทุกตัว แต่อันที่จริงแล้ว สระและพยัญชนะของเขมรมิได้ออกเสียงเหมือนสระและพยัญชนะของไทยไปทั้งหมด ดังจะเห็นในตอนต่อไป

## 2. รูปลักษณะภาษาเขมร<sup>②</sup>

จะกล่าวถึงตัวอักษรและเสียงของภาษาเขมรก่อน

เขมรมีตัวอักษรอยู่สองแบบ ได้แก่อักษรมูลหรืออักษรกลม กับ อักษรเขรียงหรืออักษรเอน อักษรมูลใช้สำหรับเขียนหนังสือธรรม เช่น พระคัมภีร์ พระไตรปิฎก หรือหนังสือเทศน์ อักษรเขรียงใช้ในการพิมพ์และในการเขียนภาษาเขมรโดยทั่วไป

พยัญชนะ พยัญชนะเขมรมีอยู่ 33 ตัว มีรูปและเสียงดังนี้

### อักษรมูล

	<u>พยัญชนะโอฆะ</u>		<u>พยัญชนะโฆฆะ</u>		
	<u>เสียงเบา</u>	<u>เสียงหนัก</u>	<u>เสียงเบา</u>	<u>เสียงหนัก</u>	<u>เสียงนาสิก</u>
วรรณ ณะ	ฌ	ญ	ฐ	ฎ	ฏ
เทียบอักษรไทย	ก	ข	ค	ฌ	ง
สำเนียงอ่าน	กอ	คอ	โก	โค	งอ

<sup>①</sup> สวัสดิ์ วิเศษวงษ์. อ้างแล้ว. หน้า 31, 34, 44.

<sup>②</sup> ผู้ศึกษาไม่จำเป็นต้องจำหรือเขียนอักษรเขมรได้ ที่นำมาแสดงไว้ก็เพื่อให้ผู้ศึกษาทราบว่าอักษรเขมรรูปร่างเป็นอย่างไร แต่ผู้ศึกษาควรจะสามารถแจกแม่ ก กา ของพยัญชนะโอฆะของภาษาเขมรที่เขียนด้วยอักษรไทยได้ ให้หมั่นเปิดคู่มือหนังสือภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 28, 29, 30

<b>วรรณจะ</b>	จ	ฉ	ช	ฉ	จ	ฉ		
<b>เทียบอักษรไทย</b>	จ	ฉ	ช	ฉ	จ	ฉ		
<b>สำเนียงอ่าน</b>	จอ	ชอ	โจ	โจ	โจ	โจ		
<b>วรรณฎะ</b>	จ	ฉ	ช	ฉ	จ	ฉ		
<b>เทียบอักษรไทย</b>	จ	ฉ	ช	ฉ	จ	ฉ		
<b>สำเนียงอ่าน</b>	คอ	ทอ	โค	โท	คอ	คอ		
<b>วรรณดะ</b>	จ	ฉ	ช	ฉ	จ	ฉ		
<b>เทียบอักษรไทย</b>	ด	ฉ	ท	ช	น	น		
<b>สำเนียงอ่าน</b>	คอ	ทอ	โค	โท	โน	โน		
<b>วรรณปะ</b>	จ	ฉ	ช	ฉ	จ	ฉ		
<b>เทียบอักษรไทย</b>	บ	ผ	พ	ภ	ม	ม		
<b>สำเนียงอ่าน</b>	บอ	พอ	โป	โพ	โม	โม		
<b>เศษวรรณ</b>	ส	ห	พ	อ	ย	ร	ล	ว
<b>เทียบอักษรไทย</b>	ส	ห	พ	อ	ย	ร	ล	ว
<b>สำเนียงอ่าน</b>	ซอ	ซอ	ลอ	ออ	โย	โร	โล	โว

**อักษรเขรียง**

**พยัญชนะอโฆมะ**

**พยัญชนะโฆมะ**

เสียงเบา      เสียงหนัก      เสียงเบา      เสียงหนัก      เสียงนาสิก

<b>วรรณกะ</b>	ก	ข	ค	ฅ	ง	ฉ
<b>สำเนียงอ่าน</b>	กอ	คอ	โก	โก	โก	โง

วรรณจะ	จ	ช	ฉ	ญ	ฎ
สำเนียงอ่าน	จอ	ชอ	ฉอ	ญอ	ฎอ
วรรณฎะ	ค	ค	ค	ค	ค
สำเนียงอ่าน	คอ	ทอ	ค	ทอ	ค
วรรณตะ	ด	ด	ด	ด	ด
สำเนียงอ่าน	คอ	ทอ	ค	ทอ	น
วรรณปะ	บ	ป	พ	ภ	ผ
สำเนียงอ่าน	บอ	พอ	ป	พ	ม
เศษวรรณ	ส	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ
สำเนียงอ่าน	ซอ	ฮ	ล	ฮ	ฮ

สระ สระเขมรมีสองพวก คือ สระลอย เป็นสระเต็มตัว ใช้เขียนเมื่อมิได้ประสมกับพยัญชนะ มี 18 รูป กับสระจม เป็นสระที่ประสมกับพยัญชนะ มี 21 รูป

**สระลอย**

อักษรมูล	ห	หา	ล	ล	ล	ล
อักษรเขมร	ห	หา	ล	ล	ล	ล
เทียบอักษรไทย	อ	อา	อิ	อิ	อุ	อุ
สำเนียงอ่าน	ออ	อา	เอะ	เอี้ย	โอะ	โอ (โอ้ว)
อักษรมูล	ร	ร	ร	ร	ร	ร
อักษรเขมร	ร	ร	ร	ร	ร	ร
เทียบอักษรไทย	อ	อา	อ	อา	เอ	โอ
สำเนียงอ่าน	รี	รือ	ลี	ลือ	แเอ	โอ

<b>อักษรมูล</b>	<b>ฉ</b>	<b>ช</b>	<b>หฺ</b>	<b>ห</b>	<b>หฺ</b>	<b>หะ</b>
<b>อักษรเขรียง</b>	<b>ฉิ</b>	<b>ชิ</b>	<b>หฺ</b>	<b>ห</b>	<b>หฺ</b>	<b>หะ</b>
<b>เทียบอักษรไทย</b>	<b>โอ</b>	<b>เอา</b>	<b>อู่</b>	<b>อ</b>	<b>อ่า</b>	<b>อะ</b>
<b>สำเนียงอ่าน</b>	<b>โอ</b>	<b>เอา</b>	<b>อม</b>	<b>อ้อม</b>	<b>อ่า</b>	<b>อะส</b>

**สระจม**

<b>อักษรมูล</b>		ว	๐	๑	๒	๓	
<b>อักษรเขรียง</b>		ว	๐	๑	๒	๓	
<b>เทียบสระไทย</b>	-	ว	๐	๑	๒	๓	
<b>อักษรมูล</b>	๕-	๕ <sup>๒</sup>	๕-๖	๕-๖	๕-	๕-	๕-
<b>อักษรเขรียง</b>	๕-	๕ <sup>๒</sup>	๕-๖	๕-๖	๕-	๕-	๕-
<b>เทียบสระไทย</b>	๕-๖	๕ <sup>๒</sup>	๕-๖	๕-๖	๕-	๕-	๕-
<b>อักษรมูล</b>	๕-๖	๕-๖	๕-๖	๕-๖	๕-	๕-	
<b>อักษรเขรียง</b>	๕-๖	๕-๖	๕-๖	๕-๖	๕-	๕-	
<b>เทียบสระไทย</b>	๕-๖	๕-๖	๕-๖	๕-๖	๕-	๕-	

เนื่องด้วยระบบเสียงของเขมรมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากระบบเสียงของไทยพอสมควร เพื่อให้ผู้ศึกษาคุ่นเคยกับเสียงภาษาเขมรแม้ที่เขียนด้วยอักษรไทยแล้วบ้าง ค่อไปนี้จะแจกแม่ ก กา ของพยัญชนะอโฆมะ โดยใช้ตัว ก เป็นแนว กับแจกพยัญชนะอโฆมะในแม่เดียวกัน โดยใช้ตัว ค เป็นแนว โดยจะใช้อักษรเขรียงเขียน อย่างไรก็ตาม ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่าผู้ศึกษาไม่จำเป็นต้องเขียนอักษรเขมรเป็น แต่ถ้าผู้ใดปรารถนาจะรู้ภาษาเขมรให้ดีขึ้นก็ให้ศึกษาได้จากหนังสือ **อ่านภาษาเขมร** ของ รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนานาคสกุล

แจกพยัญชนะโอฆะในแม่ ก กา

<u>อักษรเขรียง</u>	ก	กา	กิ	กี	กิ	กิ	กู	กู
<u>เทียบอักษรไทย</u>	ก	กา	กิ	กี	กิ	กิ	กู	กู
<u>สำเนียงอ่าน</u>	กอ	กา	เกะ	เก็ย	เกอะ	เกอ	โกะ	โก

<u>อักษรเขรียง</u>	ก	เก็	เก็ย	เก็ย	เก	ไก	ไก
<u>เทียบอักษรไทย</u>	กัว	เก็	เก็ย	เก็ย	เก	แก	ไก
<u>สำเนียงอ่าน</u>	กัว	เกอ	เก็ย	เก็ย	เก	แก	ไก

<u>อักษรเขรียง</u>	เกา	เกา	กั	กั	กั	กะ
<u>เทียบอักษรไทย</u>	โก	เกา	กั	กั	กั	กะ
<u>สำเนียงอ่าน</u>	โก	เกา	กม	ก้อม	กั	กะห์

พยัญชนะอื่น ๆ ที่ประสมสระแล้วอ่านออกเสียงเหมือนที่แจกมานี้ คือ พยัญชนะที่เมื่ออยู่แต่ลำพังจะมีเสียงสระออกผสมอยู่ด้วย ได้แก่พยัญชนะสองตัวแรกของวรรคทั้งห้า รวมทั้งตัว ฉ และ ส ห พ อ เมื่อมีตัวสะกดก็เพิ่มเสียงตัวสะกดเข้าไป เช่น

กฉ	กง	อ่านว่า	กอง
จต	จต	”	จอต
กิส	กิน	”	เก็น
จูล	จูล	”	โจล
อุส	อุส	”	โอะส

เป็นต้น

แจกพยัญชนะโอฆะในแม่ ก กา

<u>อักษรเขรียง</u>	ค	คา	คิ	คิ	ค	ค
<u>เทียบอักษรไทย</u>	ค	คา	คิ	คิ	ค	ค
<u>สำเนียงอ่าน</u>	โก (กัว)	เก็ย	กิ	กิ	ก	ก

<u>อักษรเขรียง</u>	ศุ	ศู	ศุ	เศ็	เศ็ญ	เศ็ญ
<u>เทียบอักษรไทย</u>	ช	ช	ชัว	เศ	เศอ	เศย
<u>สำเนียงอ่าน</u>	ช	ช	กัว	เกอ	เกอ	เกย
<u>อักษรเขรียง</u>	เศ	เศ	เศ	เศา	เศา	เศุ
<u>เทียบอักษรไทย</u>	เค	เค	โค	โค	เคา	คู
<u>สำเนียงอ่าน</u>	เก	แก	กีย	โก	โก้	กวม
<u>อักษรเขรียง</u>	คั	ค้ำ	คะ			
<u>เทียบอักษรไทย</u>	กั	ค้ำ	คะ			
<u>สำเนียงอ่าน</u>	กัวม	เก้อม	เกยะห์			

พยัญชนะอื่น ๆ ที่ประสมสระแล้วออกเสียงเหมือนที่แจกมานี้ คือ พยัญชนะสามตัวหลังในวรรคซึ่งเมื่ออยู่แต่ลำพังจะออกเสียงเหมือนมี อัว หรือ โอ ประสมอยู่ด้วย ยกเว้นตัว ฉ แต่รวมตัว ย ร ล ว ในเศววรรคด้วย เมื่อมีตัวสะกดก็เพิ่มเสียงตัวสะกดเข้าไป เช่น

คาง	คาง	อ่านว่า	เกียง
คู	คู้	"	ควม
คูก	คูก	"	จูก

เป็นต้น

ภาษาเขมรมีเครื่องหมายประกอบการเขียนหลายอย่าง แต่ที่เรามักจะพบได้แก่รัสตัญญา ซึ่งใช้เปลี่ยนสระเสียงยาวให้เป็นเสียงสั้น รัสตัญญามีสองรูปคือ ' (บนคด) กับ ° (นิกหิต) เครื่องหมาย ' จะใช้เขียนเหนือตัวสะกดของพยางค์ที่ไม่มีรูปสระหรือที่มีรูปสระ ๑ เช่น

คั้ง	ค่ง	อ่านว่า	ค็อง
คฉฉ	คฉ	"	ค็ฉ
คฉฉ	คฉ	"	ค็ฉ
คฉฉ	คฉ	"	ค็ฉ



แต่ถ้าตัวสะกดเป็นตัว ง และพยางค์นั้นมีรูปสระ ๑ เครื่องหมาย ' จะเปลี่ยนมาเป็น ° ใส่ไว้ข้างบนตัวพยัญชนะต้น และรูปสระ ๑ ก็ยังคงอยู่ เช่น

บ้ำង	บ่าง	อ่านว่า	บั้ง
ข้ำង	ข่าง	"	คุดัง
ขุ้ำង	ขุ่าง	"	เกลียด
จ้ำង	จ่าง	"	เจียด

• สำหรับพยางค์ที่มีตัว ม สะกด และมีเครื่องหมาย ' ด้วย ทั้งตัว ม และ ' จะเปลี่ยนเป็น ° เช่น

กั้ม	กัม	จะเปลี่ยนเป็น	กั	กั	อ่านว่า	ก้อม
กั้ม	กัม	"	กั	กั	"	ก้อม
คั้ม	คัม	"	คั	คั	"	ค้อม

นอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์อื่นในการใช้รัศัญญา คือ ถ้าพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะ โฆษะและตัวสะกดเป็นพยัญชนะวรรค ฎะ, วรรค ตะ, วรรค ปะ กับ ล ส พ สระ ๑ ที่มี รัศัญญาจะออกเสียงเป็น เอื้อะ (พนมเบ็ญออกเสียงเป็น เอาะ) เช่น

ย้า	ยาน	อ่านว่า	เมื้อ	“ไก่อ”
ฉ่า	ชาต	"	เทื้อ	“ฮ้วน”
ย้า	มาต	"	เมื้อ	“ปาก”
ว้า	วาล	"	เวื้อ	“ดวง”

เป็นต้น

### 3. การสร้างคำ

ภาษาเขมรมีคำที่เรียกว่าคำมูลฐานหรือคำตั้ง แล้วเติมอุปสรรคหรือเติมกลางคำให้แก่คำ มูลฐานนั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น มีความหมายต่าง ๆ กันออกไป เช่น เกิด (เกิด) เป็น คำมูลฐานแปลว่า “เกิด” เมื่อเติมอุปสรรค บง เข้าข้างหน้า กลายเป็น บงเกิด (บ็องเกิด)

แปลว่า “ทำให้เกิด” และเมื่อแทรกนิคหิตลงกลางคำกลายเป็น กำเนิด (ก้อมนิค) ก็แปลว่า “การเกิด” ดังนี้เป็นต้น

ภาษาเขมรมีการสร้างคำด้วยวิธีต่อไปนี้

- 3.1 การแทรกเสียงและการลงอุปสรรคทำให้พยางค์เพิ่มขึ้น
- 3.2 การลงอุปสรรคบางรูปเพื่อให้พยัญชนะต้นกลายเป็นพยางค์ควบกล้ำ
- 3.3 การซ้อนคำ
- 3.4 การประสมคำ

จะกล่าวตามลำดับดังนี้

3.1 การแทรกเสียงและการลงอุปสรรคทำให้พยางค์เพิ่มขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายจะแบ่งข้อนี้ออกเป็น 4 ข้อย่อยด้วยกัน คือ

- ก. การแทรกเสียงนิคหิตที่พยัญชนะควบกล้ำ
- ข. การแทรกเสียงนิคหิตที่พยัญชนะเดี่ยว
- ค. การแทรกพยัญชนะ น, รน, รณ, บ และ ม
- ง. การลงอุปสรรค

จุดสำคัญในการแทรกเสียงและการลงอุปสรรคในหัวข้อนี้ คือ พยางค์จะเพิ่มขึ้น จะแยกกล่าวให้เห็นชัดเจนดังนี้

ก. การแทรกเสียงนิคหิตที่พยัญชนะควบกล้ำ วิธีนี้อาจแบ่งออกไปเป็น 3 กรณี คือ

- ถ้าพยัญชนะตัวต้นของพยัญชนะควบกล้ำเป็นพยัญชนะเสียงเบา (ตัวที่ 1 และตัวที่ 3 ในวรรค) ให้เติมนิคหิตลงที่พยัญชนะตัวต้นได้เลย เช่น

กฺร (กฺร) “ยากจน” เติม ◦ ที่ ก เป็น กฺร (ก้อมร) “ความยากจน”  
ศฺรล (ศฺรล) “เขา” เติม ◦ ที่ ศ เป็น ศฺรล (จ้อมรล) “ทำให้เขา”

- ถ้าพยัญชนะตัวต้นของพยัญชนะควบกล้ำเป็นพยัญชนะเสียงหนัก (ตัวที่ 2 และตัวที่ 4 ในวรรค) จะต้องเปลี่ยนพยัญชนะเสียงหนักตัวนั้นให้เป็นพยัญชนะเสียงเบาที่คู่กันเสียก่อน เช่น ข เป็น ก, ฃ เป็น ค, ฉ เป็น จ ฯลฯ แล้วจึงเติมนิคหิตลงบนพยัญชนะเสียงเบาตัวนั้น เช่น

ขลุ่ย (คฺลฺยฺ) “แข็งแรง” ข เป็นพยัญชนะเสียงหนัก เปลี่ยนให้เป็นพยัญชนะเสียงเบาที่คู่กัน คือ ก ลงนิคหิตที่ ก เป็น คํลุ่ย (ก้อมลฺยฺ) “เรียวแรง”  
ขวาล (คฺเวียล) “เสียงสัตว์” ข เป็นพยัญชนะเสียงหนัก เปลี่ยนให้เป็นพยัญชนะเสียงเบาที่คู่กัน คือ ค ลงนิคหิตที่ ค เป็น คํวาล (กิวเวียล) “ผู้เลี้ยงสัตว์”

- ถ้าพยัญชนะตัวต้นของพยัญชนะควบกล้ำเป็น ต หรือ ป จะต้องเปลี่ยน ต เป็น ฉ, เปลี่ยน ป เป็น บ แล้วลงนิคหิตที่ ฉ หรือ บ เช่น

ตรง (คฺรฺยฺ) “ตรง” เปลี่ยน ต เป็น ฉ แล้วลงนิคหิตที่ ฉ เป็น ฉฺตรง (คฺยฺ) “ทำให้ตรง”

เปรี่ (เปฺรฺยฺ) “ใช้” เปลี่ยน ป เป็น บ แล้วลงนิคหิตที่ บ เป็น บฺเปรี่ (บฺยฺ) “คนใช้”

ข. การแทรกนิคหิตที่พยัญชนะเดียว เมื่อพยัญชนะต้นของคำมูลฐานมีตัวเดียว ย่อมไม่อาจแทรกนิคหิตลงไปเลยได้เพราะจะอ่านไม่ออก เช่น แจก ถ้าแทรกเสียงนิคหิตลงไปทีพยัญชนะต้นคือ จ เป็น แจก ก็จะอ่านไม่ได้ เขาจึงมีวิธีทำให้คำที่แทรกนิคหิตลงไปแล้วอ่านออกเสียงได้สองวิธีด้วยกัน คือ

- ถ้าพยัญชนะเดียวเป็นพยัญชนะเสียงเบา ให้แทรก ฉ หลังพยัญชนะอโฆษะ และแทรก น ลงหลังพยัญชนะอโฆษะ ก่อนลงนิคหิต เช่น

เกิด (เกฺกฺ) “เกิด” ก เป็นพยัญชนะอโฆษะ แทรก ฉ ลงหลัง ก แล้วเติมนิคหิตที่ ก เป็น กํเกิด (ก้อมเกฺกฺ) “การเกิด, ที่เกิด”

จ่าย (จาย) “จ่าย” จ เป็นพยัญชนะอโฆษะ แทรก ฉ ลงหลัง จ แล้วเติมนิคหิตที่ จ เป็น จํจ่าย (จ้อมจาย) “ของสำหรับแจกจ่าย”

ควร (กฺวฺ) “ควร, เหมาะสม” ค เป็นพยัญชนะอโฆษะ แทรก น ลงหลัง ค แล้วเติมนิคหิตที่ ค เป็น คํควร (กิวมนฺวฺ) “การแสดงความมีสัมมาคารวะ”

ทาย (เตีย) “ทาย” ท เป็นพยัญชนะอโฆษะ แทรก น ลงหลัง ท แล้วเติมนิคหิตที่ ท เป็น ทํทาย (ติวมนีย) “การทาย”

หมายเหตุ ที่แทรก ณ หลังพยัญชนะอโฆษะ เพราะ ณ ออกเสียง ออ เหมือนพยัญชนะ  
อโฆษะ และที่แทรก น หลังพยัญชนะโฆษะก็เพราะ น เป็นพยัญชนะโฆษะ  
ออกเสียง ฮัว โอ ด้วยกัน

- ถ้าพยัญชนะเดี่ยวนั้นเป็นพยัญชนะเสียงหนัก ต้องแยกให้เป็นพยัญชนะเสียงเบาที่  
คู่กับพยัญชนะเสียงหนักนั้น + ห เช่น ข แยกเป็น ก + ห, ฉ แยกเป็น ค + ห, ฉ แยกเป็น  
จ + ห ฯลฯ เสียก่อน แล้วลงนิคหิตที่พยัญชนะเสียงเบา เช่น

แขง (แคง) “แข็งแรง, องอาจ” แยก ข เป็น ก + ห แล้วลงนิคหิตที่ ก เป็น  
กัแหง (ก็อมแขง) “ทำอาการองอาจ, ข่มขู่”

ฉาน (ฉัน) “ฉันทอาหาร” แยก ฉ เป็น จ + ห แล้วลงนิคหิตที่ จ เป็น จัหานั  
(จ็องฮัน) “อาหารสำหรับพระภิกษุสงฆ์”

ค. การแทรก น, รน, รณ, บ และ ม พยัญชนะเหล่านี้ใช้แทรกลงหลังพยัญชนะต้น  
ที่เป็นพยัญชนะเดี่ยว บางที่มีการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะต้นบ้าง จะยกตัวอย่างแต่บางคำ

- แทรก น เช่น

สง (ซอง) “ใช้หนี้, ตอบแทน” แทรก น หลัง ส เป็น สุนง (ซุนอง) “การตอบแทน”  
เกีย (เกย) “หนูน” เปลี่ยน ก เป็น ข แล้วแทรก น หลัง ข เป็น เซนีย (เคนย) “หมอน”  
บวส (บัวสะ) “บวช” เปลี่ยน บ เป็น ผ แล้วแทรก น หลัง ผ เป็น ผุนวส  
(พุนัวสะ) “การบวช”

- แทรก รน หรือ รณ เช่น

ทูล (ตุล) “ทูล” แทรก รน หลัง ท เป็น ทฺรณูล (ตุรวฺนูล) “สิ่งที่ทูลไปได้ในเที่ยว  
หนึ่งๆ”

- แทรก บ เมื่อพยัญชนะต้นเป็น ย ร ล เช่น

เรียน (เรียน) “เรียน” แทรก บ หลัง ร เป็น รเบียน (รวฺเบียน) “วิชาที่เรียน,  
เวทมนตร์”

รำ (เรียม) “รำ” แทรก บ หลัง ร เป็น รบ่า (รวฺเบียม) “การเล่นที่ออรำ”

ลาต (เลือะต) “ผลิ” แทรก บ หลัง ล เป็น ลุบาศ (ลูบะต) “ใบที่เฟิงผลิ”

- แทรก ม เช่น

เลียส (เลอะส์) “เกิน, ล่วง” แทรก ม หลัง ล เป็น เลมีส (เลมอะส์) “ล่วงเกิน, ผ่าฝืน”  
กาน่ (กัน) “ถือ” เปลี่ยน ก เป็น ข แล้วแทรก ม หลัง ข เป็น ขมาน่ (คฺมัน) “ผู้ถือ”  
เฎีร (เคอร์) “เดิน” เปลี่ยน ฎ เป็น ถ แล้วแทรก ม หลัง ถ เป็น เฎมีร (ทุเมอร์) “ผู้เดิน”

ง. การลงอุปสรรค อุปสรรคที่ลงไปหน้าคำด้วยวิธีนี้จะทำให้คำเดิมเพิ่มพยางค์ขึ้น  
มีอยู่หลายตัว คือ บั, กั, ตั, ปฺร, จั, อั, รั จะยกมากล่าวแต่เท่าที่จำเป็น ดังนี้

- อุปสรรค บั จะเปลี่ยนนิคหิตเป็น บง เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค กะ หรือ เศษวรรค,  
เป็น บณ เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค จะ, เป็น บณ เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค ฎะ, เป็น บน  
เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค ตะ, และคงรูป บั เมื่อลงหน้าพยัญชนะวรรค ปะ เช่น

เกิด (เกิด) “เกิด, เป็น, ได้” เป็น บงเกิด (บ็องเกิด) “ทำให้เกิด”  
คาบ (เกือบ) “ถูกต้อง, พอใจ” เป็น บงคาบ (บ็องเกือบ) “ทำให้ถูกต้อง, ทำให้พอใจ”  
สาบ (ซาบ) “จืด” เป็น บนสาบ (บ็อนซาบ) “ทำให้จืด”  
บาท (บัค) “หาย” เป็น บับบาท (บ็อมบัค) “ทำให้หาย”

- อุปสรรค กั จะเปลี่ยนนิคหิตไปเช่นเดียวกับ บั เช่น

โจด (โชค) “โง่” เป็น กณโจด (ก็องโชค) “ซึ่งโง่, เซ่อ”  
ฎาจ (คัจ) “ขาด(จากกัน)” เป็น กณฎาจ (ก็องคัจ) “ที่ขาด(จากกัน)”  
บ่าง (บัง) “บัง” เป็น กัมบ่าง (ก็อมบัง) “ซึ่งบัง, ลับ, กำบัง”  
บาท (บัค) “หัก” เป็น กัมบาท (ก็อมบัค) “ซึ่งหัก, สิ่งหัก”

- อุปสรรค ตั อาจเป็น สม หรือ สง เช่น

รวม (รวม) “รวม” เป็น สรวม (ซ็อมรวม) “ทำให้รวม, ส้ารวม”  
จต (จอต) “จอต” เป็น สจต (ซ็อมจอต) “จอตพัก”  
กิน (เก็น) “สี, บด,” เป็น สงกิน (ซ็องเก็น) “บดหรือสีเรื่อยๆ”

- อุปสรรค ปฺร เช่น

จุม (จุม) “รวมกัน” เป็น ปฺรจุม (ปฺรอมจุม) “ทำให้รวมกัน, ประชุม”

มูล (มูล) “รวบรวมกัน” เป็น ปฐมุล (ปฐมุล) “ทำให้รวมกัน, ประมวล”<sup>①</sup>  
กาน (กัน) “ถือ” เป็น ปรกาน (ปรกัน) “ยึดมั่น, กล่าวโทษ”

- อุปสรรค จั อาจเปลี่ยนเป็น จนุ ได้ เช่น

ทล (ตีวล) “ค้า” เป็น จนุทล (จือนตีวล) “ไม้ค้า, จันทัน”

- อุปสรรค อ อาจเปลี่ยนเป็น อง, อย, อนุ แล้วแต่พยัญชนะต้นของคำที่ตามมา เช่น  
แรก (เรก) “หาบ” เป็น อแรก (อ้อมแรก) “จำนวนของที่หาบไปได้เที่ยวหนึ่งๆ”  
โฏต (โฏต) “เสียบ” เป็น อยโฏต (อ้อมโฏต) “ไม้เสียบ”

- อุปสรรค ร อาจเป็น รง หรือ ริ เช่น

วาล (เวือล) “ดวง” เป็น รงวาล (ร้วงเวือล) “เครื่องดวง”

วาล (เวือล) “วัด” เป็น รงวาล (ร้วงเวือล) “เครื่องวัด”

หวต (ฮวต) “แห้ง” เป็น รหวต (ร้วงฮวต) “ทำให้แห้ง”

ขอให้สังเกตด้วยว่าคำที่สร้างขึ้นใหม่ด้วยวิธีต่าง ๆ ตามข้อ 3.1 นี้ อาจเป็นคำนาม,  
คำกริยากริต (แปลว่า “ทำให้”), และเป็นคำวิเศษณ์

3.2 การลงอุปสรรคบางรูปเพื่อให้พยัญชนะต้นกลายเป็นพยางค์ควบกล้ำ อุปสรรคสำหรับ  
ใช้ในวิธีการนี้มีหลายตัว และเมื่อลงให้คำมูลฐานแล้ว จะมีความหมายเป็นกริยากริตเสียโดยมาก  
ทั้งจะไม่เพิ่มพยางค์ขึ้น จะยกมาบางตัวอย่างดังนี้

- อุปสรรค ป เช่น

เรียน (เรียน) “เรียน” เป็น เปเรียน (เปเรียน) “ทำให้เรียน” คือสอน

ราย (เรียน) “กระจาย” เป็น ปราย (ปราย) “ทำให้กระจาย”

ราบ (เรียน) “ราบ” เป็น ปราบ (ปราบ) “ทำให้ราบ, ทำให้พ่ายแพ้”

<sup>①</sup> เหตุที่ “มูล” อยู่แต่คำพ้องเสียงว่า “มูล” แต่พอมิ “ปร” เดิมข้างหน้าออกเสียงว่า “ปฐมุล” ให้ดู  
ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 29, ข้อ 2 และเมื่อประสบปัญหาในเรื่องการออกเสียงทำนองนี้ เช่น “ราบ”  
อ่านว่า “เรียน” แต่ “ปราบ” อ่านว่า “ปราบ” ฯลฯ หนังสือภาษาต่างประเทศในภาษาไทย หน้า 28, 29, 30 จะช่วย  
ให้ท่านเข้าใจได้

- อุปสรรคผ เช่น

จัญ (จัญ) “แพ้” เป็น มุจัญ (มุจัญ) “ทำให้แพ้”

ฉาจ (ฉาจ) “ขาด(จากกัน)” เป็น มุฉาจ (มุฉาจ) “ทำให้ขาด(จากกัน)”

ลาญ (เล็ญ) “วินาศ, วอดวาย” เป็น มุลาญ (มุลาญ) “ทำให้วินาศ”

- อุปสรรคข เช่น

จีบ (จีบ) “จีบ” เป็น ขจีบ (ขจีบ) “จีบ, ทำให้ขุ่น”

ซาบ (เจ็อบ) “มัน, ดิค, ถูก” เป็น ขซาบ (เค็จ็อบ) “กระชับ, มันคง, แน่นแน่น”

- อุปสรรคม เช่น

ชुर (จัวร์) “เปรี้ยว” เป็น มชुर (มจัวร์) “ซึ่งมีรสเปรี้ยว”

หุบ (โฮบ) “กิน” เป็น มหุบ (โมฮบ) “ของกินกับข้าว, อาหาร”

3.3 การใช้คำซ้อน คือนำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาเข้าคู่กัน หรือนำคำที่มีเสียงพ้องไปกันได้มาเข้าคู่กัน เรียกว่าซ้อนคำเพื่อความหมายหรือซ้อนคำเพื่อเสียง ดังนี้

ก. การซ้อนคำเพื่อความหมาย เช่น

เกรียมกรั (เกรียมกรัอม) “เหี่ยวแห้ง, เศร้าหมอง” (เกรียม “แห้ง” กรั “ตรอมใจ, บอบช้ำ”)

จิตซาบ (จิตเจ็อบ) “จิต, สนิท” (จิต “โกล้, จิต” ซาบ “ดิค, ถูก”)

แจกจ่าย (แจกจ่าย) “แจกจ่าย” (แจก “แจก, แบ่ง” จ่าย “จ่าย”)

ข. การซ้อนคำเพื่อเสียง เช่น

กรวดกรวย (กรอว้อลกรอวย) “กระวนกระวาย”

กรหลกรหาย (กรอฮ้อลกรอฮาย) “เร่าร้อน, ทูรันทูราย”

ขสึบเขสิข (เค็ซึบเค็ซึข) “กระซิบกระซาบ”

ขมิขมัต (เคมีขเคมีขค) “ขมิขมัน, รีบเร่ง”

ปรุฎาบปรุฎา (ปรุอดับปรุอดา) “เครื่องมือ, เครื่องใช้”

3.4 การประสมคำ ถือคำหน้าเป็นคำตัวตั้ง ส่วนคำต่อไปเป็นคำขยาย เช่น

กนุแลงเรียน (ก้อนแลงเรียน) “สถานที่เรียน” (กนุแลง “สถานที่”)

บนุทขยภิก (บ็อนเต็ยเก็ล) “ป้อมเคลื่อนที่” (บนุทขย “ป้อม” ภิก “เคลื่อนที่”)  
บนุทขยมาส (บ็อนเต็ยเม็ยสะ) “ป้อมทอง” (มาส “ทอง”)  
อนกเลง (เน็ยเลง) “คนเล่น, ผู้เล่น, นักเลง”  
อนกภูเ็ม (เน็ยค็อมเนอร) “คนเดินทาง”  
คอฎ (คอฎ) “ต่อกร, ต่อสู้ด้วยมือหรืออาวุธ”

คำที่ยกมาเป็นตัวอย่างในเรื่องการสร้างคำนี้ บางคำเราก็นำมาใช้ในภาษาไทยทั้งที่เป็นคำเดิมและคำที่สร้างขึ้นใหม่ด้วยวิธีต่าง ๆ แล้ว เช่น รำ - รำบ่า, จาย - จ้าย, แจก - จัแจก, เก็ย - เญน็ย, บวส - ผนวส, รวม - สัรวม, สราล - สัราล ซึ่งเรามาใช้ว่า รำ - รำบ่า, จ้าย - จ้ายบ่า, แจก - จัแจก, เกย - เจนย, บวช - ผนวช, รวม - สัรวม, สราญ - สัราญ เป็นต้น บางคำเรานำมาใช้เฉพาะแต่คำเดิม เช่น ชาง - ช่านาง เราใช้ ชาง อย่างเดียว แต่ออกเสียงว่า ช่าง บางคำก็นำมาใช้เฉพาะแต่คำที่สร้างใหม่แล้ว มิได้รับคำเดิมเข้ามาใช้ด้วย เช่น บาด - บับาด, เล็ส - เล็ม็ส, คาบ - บงคาบ เราใช้แต่ บับาด, เล็ม็ส, บงคาบ แต่ออกเสียงเสียใหม่ว่า บับัด, ละเม็ค, บังคับ เป็นต้น

#### 4. ประโยชน์และการเรียงลำดับคำ

ภาษาเขมรสร้างประโยคและเรียงลำดับคำคล้ายคลึงกับภาษาไทยเกือบทุกประการ ดังนี้

##### 4.1 การเรียงลำดับคำ

ก. ประธานอยู่หน้ากริยา กริยาอยู่หน้ากรรม เช่น

เข็งเทาสาลาเร็ย (เข็งโต้วซาลาเร็ย) “เราไปโรงเรียน”

เก็ล็งเฉะไพุร (เพ็ล็งแจะเป็ร็ย) “ไฟไหม้ป่า”

ข. คุณศัพท์อยู่หลังนาม เช่น

มนุสศม็ (มนุสะต็) “คนเจ็บ”

โคมพูชัวร (โกมพูชัวร) “โคมแขวน”

ค. กริยาวิเศษณ์อยู่หลังกริยาหรือหลังคำวิเศษณ์ เช่น

น็ยายจุร็ล (น็ย็ยเจ็ร็ล) “พูดคล่องปรีะ”

เจ็ร็นเพก (เจ็ร็นเป็ก) “มากมาย”



ง. บุปผาทออยู่หน้าคำที่มาด้วย เช่น

ผลูวาทิกร์หุระจะพิภุณี (โพธิ์วติภททมโฮระโจะห้ปีพุนุม)

“ทางน้ำใหญ่ไหลลงจากภูเขา”

จ. มีลักษณะนามใช้และใส่ไว้หลังคำบอกจำนวนนับ เช่น

ขุทิมมวยกัพีส (คุติมมวยก้อมปีส)

“กระเทียมหนึ่งกลีบ” (มว “หนึ่ง” กัพีส “กลีบ”)

โรคมวขยง (โรคมวขยง) “โรคอย่างหนึ่ง” (ขยง “อย่าง”)

สุกรโตนคมวขแพน (สุกรโตนคมวขแพน)

“น้ำตาลปึกหนึ่งปึก” (แพน “แผ่น, ปึก”)

4.2 คำสำเร็จรูปในตัว หมายความว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงในศัพท์เพื่อบอกเพศ พจน์และการกรสำหรับคำนาม ทั้งไม่มีการเปลี่ยนแปลงในศัพท์เพื่อบอกกาล มาลา และ วาจกสำหรับคำกริยาดังเช่นภาษาบาลีและสันสกฤต หากต้องการแสดงเพศ พจน์ หรือกาล ก็ต้องใช้คำอื่นมาประสมเข้า ดังนี้

ก. แสดงเพศ มีคำที่ใช้แสดงเพศชาย เพศหญิง เพศผู้ และเพศเมียสำหรับเติมหลัง นามอื่น คือ

เพศชาย ใช้ ปุรุส เช่น ภูนปุรุส (โกนปุรุส) “ลูกชาย”

เพศหญิง ใช้ สตรี เช่น ภูนสตรี (โกนเชรีย) “ลูกหญิง”

เพศผู้ ใช้ โฉมถ เช่น แฉกโฉมถ (แฉกโฉมถ) “หมาตัวผู้”

เพศเมีย ใช้ ญี เช่น แฉกญี (แฉกญี) “หมาตัวเมีย”

ข. แสดงพจน์ ใช้คำซ้ำ เช่น อุวิฯ (เอวียฯ) “อะไร ๆ”

ค. แสดงกาล เมื่อใช้ปัจจุบันกาลปกติไม่จำเป็นต้องใช้คำใดมาช่วย เช่น

ขุณฺเฑาเมิลกุน (คุยมโต้วเมิลกน) “ฉันไปดูหนัง”

แต่เมื่อต้องการแสดงกาลอื่น ๆ มักใช้คำต่อไปนี้ช่วย

- ปัจจุบันกาลกำลังกระทำอยู่ ใช้ กัพุง (ก้อมปุง) “กำลัง” เติมหน้ากริยาสำคัญ เช่น

บงสุริกัพุงนิยย (บ้องเชรียก้อมปุงนิยย) “พี่สาวกำลังพูด”

- อนาคตกาล ใช้ นิ่ง (นิ่ง) “จะ” เดิมหน้ากริยาสำคัญ เช่น

แสอกนึ่งเทา (แสอกนึ่งโต้ว) “พรงนึ่งจะไป”

- อดีตกาล ใช้ บาน (บาน) “ได้” เดิมหน้ากริยาสำคัญ หรือใช้ เทียบ (เฮย) “แล้ว”

เดิมหลังกริยาสำคัญ เช่น

เอียงบานเทาญ่เพญ (เอียงบานโต้วพุนมเปญ) “เราได้ไปพุนมเปญ”

ขุญ่สิคยทาวเทียบ (ขุยมซิกยเตยวเฮย) “ฉันกินก้วยเตยวแล้ว”

เมื่อต้องการแสดงความคาดคะเน ขอร้อง หรือบังคับ ก็ต้องหาคำมาใส่หน้ากริยาบ้าง ลงท้ายประโยคบ้าง ดังนี้

คงแต, คงแตนึ่ง (กึ่งแต, กึ่งแตนึ่ง) “เห็นถ้ำ, ถ้ำจะ, คงจะ, คงจะต้อง” ใส่หน้าคำกริยา เช่น

เอียงคงแตนึ่งบานจวบคุนาเทียบต (เอียงกึ่งแตนึ่งบานจวบเกุณียเตยต) “เราคงจะต้องได้พบกันอีก”

มุขซา, มุขแต (มุขเจีย, มุขแต) “เห็นจะ” ใส่หน้าคำกริยา เช่น

มุขซาเทา (มุขเจียโต้ว) “เห็นจะไป”

เท (เต) “หรรอก” เดิมท้ายประโยค เช่น

ขุญ่มินเทาเท (ขุยมมินโต้วเต) “ฉันไม่ไปหรรอก”

เป็นต้น

ส่วนการก วาก คือการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยคนั้น ก็แล้วแต่ความ การเรียงลำดับมักเป็นไปตามระเบียบที่กล่าวมาแล้ว

## 5. คำยืมภาษาเขมร

ยังไม่มีนักวิชาการคนใดค้นคว้าวิจัยว่าคำภาษาเขมรที่ใช้ในภาษาเรามีก็มากน้อย แต่เมื่อได้รู้เรื่องภาษาเขมรมาบ้างพอสมควรผู้ศึกษาจะเห็นได้ว่าคำที่เราเคยนึกว่าเป็นคำไทยแท้ ๆ นั้น หลายคำกลายเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาเขมร เช่น เคิน สด เกิด เกย ขาก คุม ฉก ชั่ว บัง เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่คำเหล่านี้เป็นคำพยางค์เดียวและใช้ตัวสะกดตรงตามแม่ ทำให้สงสัยต่อไปว่าคำอื่น ๆ

เช่น ยืน นั่ง นอน กิน อยู่ รัก เหล่านี้ จะเป็นคำที่เรายืมมาจากภาษาเขมรด้วยหรือไม่ ผู้ที่สนใจเรื่องนี้ควรค้นดูจาก พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชชน ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่เรามาก

เราได้ทราบมาแล้วว่า เรายืมคำภาษาอื่นมาใช้ 8 ลักษณะ โดยเฉพาะภาษาตะวันตกซึ่งเสียงไม่ค่อยคุ้นหูเรา เราอาจใช้คำภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งเรารู้เคยแปล เช่น culture เราแปลว่า วัฒนธรรม หรือบางทีก็ใช้คำไทยแปล เช่น electricity แปลว่า ไฟฟ้า หรือใช้ทับศัพท์ในเมื่อหาคำเหมาะ ๆ แปลไม่ได้ เช่น soda, beer เราใช้ว่า โซดา, เบียร์ เป็นต้น แต่ในการยืมคำภาษาเขมรมาใช้นั้นเราไม่จำเป็นต้องใช้คำบาลีสันสกฤตหรือคำไทยแปลเลย เพราะเสียงของคำภาษาเขมรเหมาะกับลิ้นของเรามากกว่าเสียงของคำภาษาตะวันตก เราจึงนำคำเขมรมาใช้ในสามลักษณะเท่านั้น คือ ทับศัพท์, ทับศัพท์เสียงเปลี่ยนไป, เปลี่ยนเสียงและเปลี่ยนความหมาย<sup>①</sup>

5.1 ทับศัพท์ ในการยืมคำภาษาเขมรมาใช้ในลักษณะนี้ เราอาจแบ่งย่อยออกไปเป็นการทับศัพท์และออกเสียงตามรูปเขียน 1 กับการทับศัพท์และออกเสียงตามเสียงอ่านของเขมร ซึ่งต่างกับรูปเขียน 1

ก. ทับศัพท์และออกเสียงตามรูปเขียน เราทราบแล้วว่าพยัญชนะและสระของเขมรบางตัวออกเสียงต่างกับของเรา แต่ในการยืมคำเขมรมาใช้ในลักษณะนี้เราออกเสียงพยัญชนะและสระของเขาตามอักษรวิธีของเราทุกอย่าง เช่น

<u>คำเขมร</u>	<u>เขมรออกเสียงว่า</u>	<u>ไทยใช้ว่า</u>
คี	กี	คีอ
เจบ	เซบ	เจบ
ทวด	ตวด	ทวด
ไพฺร	เปรีย	ไพร

<sup>①</sup> ในการกล่าวถึงลักษณะทั้งสามนี้ จะยกตัวอย่างมาแต่เพียงบางคำ ให้ดูรายละเอียดใน ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ด้วย

ข. ทับศัพท์และออกเสียงตามเสียงอ่านของเขมรซึ่งต่างกับรูปเขียน หมายความว่าเขมรออกเสียงอย่างไร เราก็ออกเสียงอย่างนั้น แต่ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง เช่น

คำเขมร	เขมรออกเสียงว่า	ไทยใช้ว่า
จต	จอต	จอต
กง	กง	กง (“กงเรือ”)
จบ	จอบ	จอบ
ตบ	ตอบ	ตอบ
กบค	กบอก	กระบอก (ช้อนปลา)
กอม	กอม	กระอม

มีสองคำสุดท้ายที่ออกเสียงต่างไปจากเดิมเล็กน้อย นอกจากนั้นออกเสียงเหมือนภาษาเขมร แต่มาเขียนตามอักษรวิธีของเรา

5.2 ทับศัพท์เสียงเปลี่ยนไป เนื่องด้วยระบบเสียงภาษาเขมรต่างกับระบบเสียงของภาษาเราดังกล่าวแล้ว ในการยืมคำภาษาเขมรมา คำที่เราไม่อาจใช้ทับศัพท์อย่างข้อ 5.1 ได้ เราก็อาจเปลี่ยนรูปและเสียงให้เป็นแบบของเราเพื่อให้ออกเสียงถนัดและไพเราะสนิทหูเรา ในลักษณะนี้เรากระทำหลายวิธี คือ

- ก. การเปลี่ยนแปลงเสียงสูงต่ำ
- ข. การเปลี่ยนแปลงรูปเขียนให้เป็นรูปเดียวกับเสียง
- ค. การเปลี่ยนแปลงทั้งรูปเขียนและเสียง
- ง. การที่เสียงกลายไปในลักษณะต่าง ๆ

จะกล่าวแต่ย่อ ๆ ดังนี้

ก. การเปลี่ยนแปลงเสียงสูงต่ำ ภาษาเขมรไม่มีเสียงสูงต่ำหรือเสียงวรรณยุกต์ เมื่อเรานำคำภาษาเขมรมาใช้โดยใช้อักษรตัวเดียวกันเขียน เราก็ออกเสียงตามแบบของเรา โดยเฉพาะตัว ข ฉ ฐ ถ ผ ฝ ห ซึ่งเป็นอักษรสูงของเรา เราก็ออกเสียงเป็นเสียงจัตวา เมื่อเอาไปนำหน้าพยัญชนะตัวใดเข้า พยัญชนะตัวนั้นก็ออกเสียงเป็นเสียงจัตวาด้วย เช่น

<u>คำเขมร</u>	<u>เขมรออกเสียงว่า</u>	<u>ไทยใช้ว่า</u>
ขล่ำง	กฺลิ่ง	ขลิ่ง
นฺลง	ชฺลอง	นลอง
ถฺนอม	ทฺนอม	ถนอม
สฺนึ่ม	เซฺนึ่ม	สนิม

ข. การเปลี่ยนแปลงรูปเขียนให้เป็นรูปเดียวกับเสียง หมายถึงการเปลี่ยนแปลงรูปเขียนของภาษาเขมรมาเป็นแบบที่ไทยเรานิยม (แต่บางคำก็มีได้เป็นเช่นนั้น) ด้วยการใส่เครื่องหมายวรรณยุกต์, การเปลี่ยนแปลงพยัญชนะตัวสะกด, การเปลี่ยนแปลงพยัญชนะต้น ดังนี้

- การใส่เครื่องหมายวรรณยุกต์ เราใส่เครื่องหมายวรรณยุกต์ให้แก่คำที่เราออกเสียงไม่ถนัดหรือเพื่อให้ถูกใจเรา นอกจากนั้นก็เพื่อให้ออกเสียงต่างไปจากคำไทยที่มีอยู่เดิม เช่น

<u>คำเขมร</u>	<u>เขมรออกเสียงว่า</u>	<u>ไทยใช้ว่า</u>
เซ็	เจ็อ	เซ็อ
ค้ำง	คั้ง	คั้ง
ชิ่ง	เค็ง	ชิ่ง
ชาง	เจียง	ช่าง

- การเปลี่ยนแปลงพยัญชนะตัวสะกด พยัญชนะตัวสะกดแม่ต่าง ๆ ของเรามี 8 ตัว คือ ก ค บ ง น ม ย ว เมื่อเราเขียนคำภาษาเขมรที่ตัวสะกดต่างไปจากนี้มาใช้เรามักจะเปลี่ยนแปลงให้เป็นตามแบบของเรา แต่บางคำก็ยังรักษาตัวสะกดเดิมไว้ หรือเปลี่ยนตัวสะกดไปเป็นอย่างอื่นที่ไม่ตรงตามแม่ของเราก็มี เช่น

	<u>คำเขมร</u>	<u>ไทยใช้ว่า</u>
<u>แม่กด</u>	ขฺลาง (กฺลาง)	ขลาด
	ฎาจ (คัจ)	เค็ด
	โปฺรต (โปฺระต)	โปรด

	<u>คำเขมร</u>	<u>ไทยใช้ว่า</u>
<u>แม่คน</u>	ตบาล់ (ตบัต)	ตะบัน
	ซล (จีล)	ชน (เช่น “วิวชนกัน”)
	กฏาร (กุดาร์)	กระดาน
	กงหาร (ก้องฮาร์)	กั้งหัน
	กรวาวญ (กรอวาวญ)	กระวาน

แต่บางทีก็เปลี่ยนตัว น และตัวสะกดอื่น ๆ ในภาษาเขมรเป็น ญ ในภาษาไทยก็มี เช่น

<u>คำเขมร</u>	<u>ไทยใช้ว่า</u>
เจริน (เจริน)	เจริญ
ลำขาน (ซ็อมกัน)	สำคัญ
ศราร (ซุราร)	ศราญ
ฆวาล (เควียล)	ควาญ

- การเปลี่ยนแปลงพยัญชนะต้น พยัญชนะเขมรบางตัวที่ใช้เป็นพยัญชนะต้น เช่น ญ ฉ ฌ ฌ ฎ เรามักจะเปลี่ยนเป็น ข ค ก ซ ท พ ตามลำดับ (เรามักใช้พยัญชนะต้น ญ ฉ ฌ ฌ ฎ กับคำที่ขยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤต) เช่น

<u>คำเขมร</u>	<u>ไทยใช้ว่า</u>
ฌี (ฌี)	ชี (ขชี้)
ฌาต์ฌีเยค (ฌีอคฌีเยค)	ชัคเขียค
ฌีม (เคิม)	เคิม
ฌุจ (ไค้จ)	คจ
ฆลาง (เกุถียง)	คลัง
ฉนะ (เซหนีชะห์)	ชนะ
ธาง (เทียง)	ทาง (เช่น “ทางมะพร้าว”)
เพลา (เพลิว)	เพล ( “ ขาอ่อน, ขา, ตัก, เพลารถ” )
เพลึง (เพลึง)	เพลึง

ค. การเปลี่ยนแปลงทั้งรูปเขียนและเสียง ได้แก่

คำเขมร	ออกเสียง	ไทยเขียน	ออกเสียง
ไซร	เจ็รีย	ไทร	ไซ
ชราบ	เจ็รียบ	ทราบ	ซาบ
เซรา	เจ็ริว	เทรา	เซา “ลือก”
ทรุง	ตรุง	ทรวง	ชวง
ทรม	ตรวม	โทรม	โชม

ง. การที่เสียงกลายไปในลักษณะต่าง ๆ เสียงที่กลายไปนี้มีทั้งเสียงสระและเสียงพยัญชนะ เช่น

	คำเขมร	ไทยใช้
<u>เสียงสระ</u>	ฉ่าง (คัจ)	เค็ด
	บ๋ฉ่าง (บ็อมนัจ)	บำเหน็จ
	เกรว (เกรว)	เกรียว (กราว)
	สนิม (เซนิม)	สนิม
	ขุสึบ (เคุซิบ)	กระซิบ
<u>เสียงพยัญชนะ</u>	กْرِ (กอรอม)	กรม, ครอบ
	จُرอก (จอรอก)	กรอก, ครอบ
	เฉาะ (ชุลวะห์)	ทะเลาะ
	โศบง (โศบง)	ทบวง
	แกต (แกซ)	กระแสด
	ขุทะ (เคุติยะห์)	กระทะ
	เขุทีย (เคุคย)	กระเทย
	มุกาย (พุกาย)	ประกาย
	มุคำ (พุกำ)	ประจำ
	มุทุก (พุดก)	ประทุก, บรรทุก

ในเรื่องการที่เสียงกลายไปในลักษณะต่าง ๆ นี้ ยังมีการเทียบแนวเทียบผัดและการแทรกเสียงสระด้วย ให้ผู้ศึกษาดูรายละเอียดใน ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

5.3 การเปลี่ยนเสียงและความหมาย สำหรับหัวข้อนี้ เราได้นำภาษาเขมรมาใช้ใน 5 ลักษณะย่อยด้วยกัน คือ

- ก. ความหมายแคบเข้า
- ข. ความหมายขยายตัวหรือกว้างออก
- ค. ความหมายย้ายที่
- ง. การแยกเสียงเพื่อแยกความหมาย
- จ. ความหมายต่างไปเพราะใช้ผัดจากหน้าที่ตามการสร้างคำของเขมร

จะกล่าวแต่ย่อ ๆ ดังนี้

ก. ความหมายแคบเข้า แบ่งออกเป็น

- คำที่เดิมมีหลายความหมายแต่ไทยเราใช้เพียงความหมายเดียว เช่น

กรเบา (กรอเบา) เขมรแปลว่า ดันกระเบา, ก้อนแป้งขนมจีน (ที่นวดแล้ว)  
ไทยใช้ว่า ดันกระเบา

จุงไร (จ็องไร) เขมรแปลว่า มีทุกข์กังวล, มีอันตราย, ไม่มีสิริมงคล ไทยใช้  
ว่า ไม่มีสิริมงคล

- คำที่เดิมมีความหมายกว้างขวางแต่เรามาใช้ให้จำกัดเฉพาะ เช่น

กรูจ (โกรจ) เขมรหมายถึงสัมชนิดต่าง ๆ ไทยนำมาใช้ให้หมายถึงสัมชนิด  
เดียว และเติม “มะ” เข้าไปข้างหน้าเป็น “มะกรูด”

สุรส (ซุร้อต) แปลว่า สด เขมรใช้กับผัดสด ปลาสด หน้าตาสด(ไต)  
แต่งตัวสด (แต่งตัวเหมาะสมเข้าที่) หรือฝีมือยอดเยี่ยม แต่เราใช้ให้  
ตรงข้ามกับ “แห้ง” หรือ “มีขึ้นใหม่” เช่น ข่าวดสด, หรือ “เกิดขึ้นใน  
ปัจจุบันทันด่วน” เช่น กลอนสด เป็นต้น



ข. ความหมายขยายตัวหรือกว้างออก เป็นการขยายตัวในแง่ที่มีความหมายกว้าง ไม่จำกัด เฉพาะ เช่น

เชิง (เจิง) เขมรแปลว่า เท้า, ดินของคนหรือสัตว์ ไทยเราใช้กับวัตถุสิ่งของ  
ด้วย เช่น เชิงเขา, เชิงตะกอน

ค. ความหมายย้ายที่ เช่น

ตุรโปก (ตุรโปก) เขมรแปลว่า ก้น ไทยหมายถึง ตะโพก  
ตุรราล (ช้อมราล) เขมรแปลว่า ทำให้เบาหรือคลอเคลีย ไทยหมายความว่า  
สบายใจ, เย็นใจ

ง. การแยกเสียงเพื่อแยกความหมาย เรานำคำภาษาเขมรบางคำที่มีสองความหมายมา  
แยกเสียงให้เสียงหนึ่งมีความหมายอย่างหนึ่ง เช่น

จิต เขมรออกเสียงว่า เจ็ด แปลว่า เจ็ดด้วย, จิต เรามาใช้ว่า เจ็ด, จิต  
ฉนวน เขมรออกเสียงว่า ชนวน แปลว่า สายฉนวน, ฉนวน (ทางที่มีเครื่อง  
กำบังสำหรับสตรีสูงศักดิ์เดินเข้าออก) เรามาใช้ว่า ฉนวน, ฉนวน  
จุก เขมรออกเสียงว่า จุก แปลว่า ผมงุก, หนาแน่น เรามาใช้ว่า จุก, จุก

จ. ความหมายต่างไปเพราะใช้ผิดจากหน้าที่ตามการสร้างคำของเขมร กล่าวคือ เขมร  
มีวิธีสร้างคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ให้เป็นคำนาม บางทีก็สร้างให้เป็นคำกริยากริต ดังที่กล่าว  
มาแล้วในเรื่องการสร้างคำ แต่เรานำมาใช้โดยมิได้สนใจเรื่องเหล่านี้ ความหมายจึงต่างไป  
จากเดิมบ้าง เช่น

บรี (บือมเรอ) เขมรแปลว่า ผู้รับใช้ เรามาใช้ให้เป็นกริยา หมายความว่า  
ทำให้ชอบใจในลักษณะผู้สาว

จัน่า (จือมน่า) เขมรแปลว่า จำได้, หมายไว้ให้จำได้, เครื่องหมายให้จำได้  
เราหมายความว่า นำทรัพย์สินไปมอบไว้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นประกันในการ  
กู้ยืม หรือหมายถึงขาประจำ เช่น เจ้าจัน่า คือ ขาประจำ, ลูกค้าประจำ

บงเกิด (บ็องเกิด) เขมรแปลว่า ทำให้เกิด เป็นกริยากริต เราใช้เช่นเดียวกับ  
เกิด ก็มี ส่วน ก่เนิด (ก้อมเนิด) ที่เขมรแปลว่า การเกิด เราก็ใช้ได้เท่ากับ  
เกิด เหมือนกัน

จ้เริน (จ้อมเริน) เขมรแปลว่า ทำให้มากขึ้น, เจริญขึ้น เราใช้เช่นเดียวกับ  
เจริญ ที่เขมรแปลว่า มาก ก็มี ใช้ให้หมายความว่า เถลิง เช่น  
จำเริญหม้อชา ก็มี

### สรุป

ภาษาเขมรเป็นภาษาคำคิดต่อ นอกจากจะใช้พูดกันในประเทศกัมพูชาแล้ว ก็ยังใช้พูดกัน  
ในบรรดาคคนไทยเชื้อสายเขมรทางจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียง  
จังหวัดด้วย คำภาษาเขมรเข้ามาสู่ภาษาไทยโดยทางการเมือง ทางวัฒนธรรม และทาง  
ภูมิศาสตร์ กล่าวได้ว่าจำนวนคำภาษาเขมรที่ใช้กันอยู่ในภาษาไทยอาจเป็นรองก็แต่เพียงคำ  
ภาษาบาลีสันสกฤตเท่านั้น

รูปประโยคของภาษาเขมรคล้ายคลึงกับรูปประโยคของภาษาไทยมาก ผู้ศึกษาจึงไม่  
ประสบความลำบากในเรื่องนี้ แต่การสร้างคำของภาษาเขมรต่างไปจากภาษาไทย คือ ภาษาเขมร  
มีการแทรกเสียงและการลงอุปสรรคเพื่อให้พยางค์เพิ่มขึ้น, มีการลงอุปสรรคบางรูปที่พยัญชนะ  
ต้นเดียวเพื่อทำให้เกิดพยัญชนะควบกล้ำคือไม่เพิ่มพยางค์, มีการซ้อนคำ, และมีการประสมคำ  
สองวิธีหลังนี้ตรงกับวิธีการสร้างคำของภาษาคำโคลงเช่นภาษาจีนและภาษาไทยด้วย

เรื่องการสร้างคำเป็นเรื่องสำคัญยิ่งของภาษาเขมร โดยเฉพาะการสร้างคำด้วยวิธีแรกซึ่ง  
ถือได้ว่าเป็นลักษณะพิเศษหาได้ยากในภาษาอื่น คู่มือเล่มนี้จึงได้เน้นวิธีการสร้างคำใน  
ลักษณะนี้เป็นพิเศษด้วย โดยแบ่งออกเป็นวิธีย่อย ๆ ให้ผู้ศึกษาเข้าใจง่ายขึ้น

ระบบเสียงของภาษาเขมรอาจทำให้ผู้ศึกษาสับสนได้มาก เพราะต่างกับระบบเสียงของ  
ภาษาไทยอยู่หลายเสียง วิธีที่จะจดจำระบบเสียงของภาษาเขมรได้ง่ายก็คือเขียนพยัญชนะ  
อโฆษะและพยัญชนะโฆษะที่แจกด้วยแม่ ก กา ใส่กระดากแข็งไว้สำหรับเป็นคู่มือเวลาอ่าน  
คำเขมร และเมื่อมีปัญหานอกเหนือไปจากนั้นก็เปิดดูหน้า 34 - 38 ของหนังสือ ภาษาต่างประเทศ  
ในภาษาไทย ปัญหาเหล่านั้นก็จะคลี่คลายไปได้

การยืมคำภาษาเขมรมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ เป็นเรื่องสำคัญไม่น้อยไปกว่าการสร้างคำ ในคู่มือนี้เราได้ประมวลไว้ว่าเรายืมคำภาษาเขมรมาใช้เพียงสามลักษณะ คือ ทับศัพท์, ทับศัพท์เสียงเปลี่ยนไป, เปลี่ยนเสียงเปลี่ยนความหมาย แต่ลักษณะที่กล่าวมานี้มีเรื่องปลีกย่อยที่ผู้ศึกษาจะต้องเข้าใจและจดจำมากพอสมควร

อย่างไรก็ตาม คำภาษาเขมรที่ปรากฏอยู่ในบทนี้เป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งของคำภาษาเขมรที่เรายืมมาใช้ ยังมีอยู่อีกมากที่เราใช้กันในชีวิตประจำวันของเราโดยที่มิได้รู้ว่าเป็นคำจากภาษาเขมร เช่นคำภาษาปักษ์ใต้ว่า “จีเตรบ” ที่แปลว่า “หญ้าเจ้าชู้” ก็น่าจะมาจากคำเขมรว่า “กนฺเตรีย” (ก๊อนเตรบ) หรือคำว่า “รง” ก็น่าจะมาจากคำเขมรว่า “ทง” (ต้วง) ซึ่งแปลว่า “น. รง ก. คึงกัน ไปคึงกันมา” เป็นต้น

### คำถามเพื่อทดสอบ

#### 1. คำเขมรในข้อใดแทรกเสียงนิกหิตให้เป็นกริยากริต

- |                     |                  |
|---------------------|------------------|
| 1. เจรียง - จิเรียง | 2. กุร - กัร     |
| 3. แสรก - สัแรก     | 4. สุราด - สัราด |

#### 2. คำเขมรในข้อใดเติมอุปสรรคให้เป็นกริยากริต

- |                    |                |
|--------------------|----------------|
| 1. เรียน - บงเรียน | 2. ราบ - ปุราบ |
| 3. คาบ - บงคาบ     | 4. ถูกทุกข้อ   |

#### 3. คำเขมรในข้อใดเติมอุปสรรคให้เป็นนาม

- |                |                |
|----------------|----------------|
| 1. ราบ - ปุราบ | 2. ราบ - พงราบ |
| 3. ทล - จนทล   | 4. หู - ภู     |

#### 4. คำเขมรในข้อใดไทยเรานำมาใช้ทั้งคำเดิมและคำที่เกิดจากการสร้างคำในภาษาเขมรด้วย

- |                |                |
|----------------|----------------|
| 1. เกฎา - กัฎา | 2. รา - รป่า   |
| 3. ขาก - กัหาก | 4. สาบ - บนสาบ |

#### 5. ข้อใดเป็นคำซ้อนระหว่างคำเขมรกับคำไทย

- |             |             |            |                  |
|-------------|-------------|------------|------------------|
| 1. ชิดเชื้อ | 2. โคลงเคลง | 3. แจกจ่าย | 4. ไม่มีข้อใดถูก |
|-------------|-------------|------------|------------------|

6. ข้อใดเป็นคำเขมรที่เรานำมาเปลี่ยนตัวสะกด
1. เจริญ      2. ผลาญ      3. พงญ      4. ควร
7. คำเขมรในข้อใดที่ไทยเรานำมาใช้แล้วมีความหมายแคบเข้า
1. งาน      2. บ่รี      3. ถาส์      4. กณฺเชี
8. คำเขมรในข้อใดที่ไทยเรานำมาใช้แล้วมีความหมายย้ายที่
1. จงฺไร      2. จก      3. คุรโปก      4. กัโปรง
9. ข้อใดมิใช่วิธีการสร้างคำในภาษาเขมร
1. การลงอุปสรรค      2. การเติมปัจจัย  
3. การเติมกลางศัพท์      4. การใช้คำซ้อน
10. ข้อใดเป็นการสร้างคำในภาษาเขมรโดยวิธีแทรกนิคหิตที่พยัญชนะควบกล้ำ
1. กับัง      2. บับาค์      3. บัเกิด      4. กัราล
11. ข้อใดเป็นการสร้างคำในภาษาเขมรโดยวิธีลงนิคหิตที่พยัญชนะเดี่ยว
1. กัฎา      2. กัแหง      3. คัวาล      4. ไม่มีข้อใดถูก
12. คำในข้อใดมาจากภาษาเขมรทุกคำ
1. เคิน เรียน      2. ยีน นัง      3. เกิด แก่      4. ตีน นอน

**คำตอบ**

1. (4)      2. (4)      3. (3)      4. (2)      5. (4)      6. (1)  
7. (1)      8. (3)      9. (2)      10. (4)      11. (2)      12. (1)